

бачиш, що я вже ось-ось засміюся!»/ А в час, коли відбирають у бджіл мед,/ промовляє жєнцєві словом пахучим:/ «Йди-но сюди, тутєчки нагорода!» («Яблуня у квітні...»), *На мові лісу квітка — день,/коли дерево показує своє обличчя./ Гілка — гойдалка для горлиці,/ що прикрашає собою дерево./ Листочок всякий — зелений отвір нори,/ де живе волохате коріння.*(«Лісова мова»). Справедливими є міркування І. Дзюби, що поетичні тексти В. Голобородька показують, «як багато ще може дати сьогодні органічне відродження елементів української національної давньопоетичної стихії, елементів високофольклорного і висококазкового світосприйняття» [2, с. 37].

Отже, ідіостиль В. Голобородька – феноменальне явище національної літератури, рідкісне і унікальне за своєю природою, неперевершене й суто українське за мовно-образним, змістовим наповненням. .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голобородько В. Повне зібрання віршів // Василь Голобородько // tisk.org.ua/?p=8440

2. Дзюба І. Літературні портрети. Продовження. Естетичні розвідки / Іван Дзюба. – К.: Укр.письменник, 2015. – 880 с.

*Гребенюк Анжеліка
Вінниця*

МАКРОСТРУКТУРА ПЕРЦЕПТИВНОГО КОНЦЕПТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВНИХ КАРТИНАХ СВІТУ: КОГНІТИВНИЙ ПРОШАРОК (на матеріалі творів англійської та української художньої літератури 19 ст.)

На сучасному етапі розвитку когнітивної лінгвістики, особливо в когнітивно-культурологічних дослідженнях, поняття «концепт» є ключовим. Цей феномен вже має більш стале визначення, але досі лінгвістичні школи мають різний підхід до вивчення цієї категорії.

Концепт як дискретне ментальне утворення виступає базовою одиницею розумового коду людини [3: 94]. Реалізація концепту відбувається в рамках перцептивної природи та асоціативно-образного потенціалу. Функціонування перцептивного концепту в зіставних дослідженнях мовних картин світу відображає низку особливостей аломорфного та ізоморфного характеру.

Варто зауважити, що дослідження в рамках когнітивної лінгвістики є доволі актуальними та перспективними в сучасному мовознавстві. Ця тенденція спостерігається в наукових працях О. Ю. Авдєвної, З. Д. Попової, М. Ф. Алефіренка, О. П. Вишнякової, А. В. Кравченка, О. С. Кубрякової, О. В. Падучевої, Й. А. Стерніна, В. І. Шаховського та ін.

У репрезентованій науковій розвідці концентрується увага на дослідженні реалізації макроструктурного компоненту в рамках когнітивного прошарку в англійській та українській мовних картинах світу. Емпіричним матеріалом дослідження слугують вибрані текстові фрагменти з англійських художніх творів XIX ст. «Pride and Prejudice» J. Austen та «Jane Eyre» Ch. Bronte, «North and South» E. Gaskell та «Vanity Fair» W. Thackeray та українських художніх творів таких як «Повія» П. Мирний, «Хіба ревуть воли як ясла повні?» П. Мирний, «Чорна рада» П. Куліш та «Люборацькі» А. Свидницький.

Загальна кількість обраних текстових фрагментів складає **724** од. (**365** од. вербалізаторів з англійської мовної картини світу; **359** од. вербалізаторів з української мовної картини світу).

Людина постійно контактує з навколишнім середовищем та безперервно формує нові знання та досвід, осмислення цих явищ відбувається за рахунок залучення когнітивної системи. Інформація, яка накопичується з зовнішнього світу проходить концептуальну обробку і передається на площину мови. Концептуальна обробка має на меті важливі когнітивні операції – концептуалізація та категоризація [2: 58]. С. Г. Шафіков зауважує, що існує тісний зв'язок між концептуалізацією та категоризацією. Мовознавець зазначає, що «концептуалізація та категоризація – суть сторони одного процесу, пов'язаного з роботою мислення». Слід зауважити той факт, що процес реалізації зв'язку між мовою та сприйняттям відбувається за рахунок перцептивних процесів [4: 5]. Мова – це один з об'єктів сприйняття, в якості джерел використовує невербальні знаки, чуттєвий образ, а мовні навички розвиваються за допомогою перцептивних процесів. Отже, таким чином відбувається реалізація перцептивного концепту [4: 7].

Дослідження концепту передбачає формування макроструктури та польової стратифікації, побудови номінативного та інтерпретаційного полів. Важливою процедурою дослідження концепту в рамках семантико-когнітивного аналізу виступає когнітивна інтерпретація мовного матеріалу.

Процес когнітивної інтерпретації передбачає створення за логіко-семантичним принципом узагальнення одиниць-вербалізаторів в семантико-когнітивні ознаки. В свою чергу, семантико-когнітивна ознака (СКО) – це окрема ознака об'єкту, яка сприймається мовцем та

відбивається у структурі як окремий елемент його змісту. Компонент змісту концепту виражає той чи інший аспект або параметр категоризації об'єкта. Вони є узагальнюючими для ряду або групи концептів [3: 68].

Наразі необхідно сфокусувати увагу саме на реалізації макроструктури концепту. Макроструктура перцептивного концепту, на рівні якого здійснюється сенсорна концептуалізація емоцій, реалізується шляхом виокремлення сенсорно-когнітивної складової у площині англійської та української мовних картин світу (МКС).

Сенсорний прошарок залучає СКО, які класифікують емоційні стани та формуються в когнітивній свідомості англійської та української МКС за допомогою органів чуття. Таким чином, від активізації фізіологічного рецептора виділяються візуальний, аудіальний, тактильний, смаковий та нюховий блоки. До прикладу, можна виділити наступний текстовий фрагмент: «The Major's wife looked at him with infinite scorn» («Vanity Fair» W. Thackeray)

Когнітивний прошарок включає метафоричні або метонімічні СКО, також ознаки, які демонструють уподібнення до характерних рис людини, природи та інших аспектів життя. До прикладу, можна репрезентувати наступний текстовий фрагмент: «Mr. Bell's letters were hardly like his usual self; they were short and complaining, with every now and then a little touch of bitterness that was unusual» («North and South» E. Gaskell).

Таким чином, за результатами опрацювання емпіричного матеріалу сенсорно-когнітивної складової перцептивного концепту в англійській та українській МКС варто зауважити наступне: в англійській МКС переважає сенсорний прошарок, він займає 80 % та відповідно 20 % припадає на когнітивний прошарок. Специфіка сенсорної концептуалізації емоцій в англійській МКС має яскраво виражений перцептивний характер та більш представлена в сенсорному аспекті. В українській МКС сенсорний прошарок переважає – 53,4%, а когнітивний займає – 46,6 %.

У рамках когнітивного прошарку вербалізовані мовні засоби репрезентуються в метафоричній площині. Таким чином, відбувається метафоричне перенесення та уподібнення сенсорного сприйняття до інших характеристик. Наразі варто звернути увагу саме на реалізацію когнітивного прошарку в рамках п'яти сенсорних блоків.

Візуальний блок виступає найбільш насиченим поміж інших, зокрема, спостерігається 67,1 % в англійській МКС та 70,8 % в українській МКС. Зокрема, найбільшу кількість текстових фрагментів у цьому блоці має **СКО ABSTARCT LOOK** – 20 од. (5,4 %) від загальної кількості текстових фрагментів у даному блоці. До прикладу, «Her eyes began to see the bright serene contemplation of the hopeful future» «Її очі виражали яскраві та безтурботні наміри на щасливе майбутнє. Найбільшу

кількість текстових фрагментів в українській МКС спостерігається у функціонуванні **СКО УПОДІБНЕННЯ ПОГЛЯДУ ДО ВОГНЮ** – 41 од. (11,4 %). До прикладу, «Наче ясне небо покрилося темними хмарами, потемніло Грицькове лице, очі загорілися – *запалали*».

Аудіальний блок в англійській МКС складає всього 7 од. (1,8 %) та 4 СКО, українська МКС представляє 12 од. (3,3 %) та 4 СКО. Тому першою в рейтингу в англійській МКС виступає **СКО ABSTARCT VOICE** – 4 од. (1 %). Варто проілюструвати цю групу наступним чином: «*She knew more than he did, and yet she listened with that hopeless expression of awed apprehension*» «Вона знала більше, ніж він, *але слухала з таким безнадійним вираженням* благоговійного розуміння, українська МКС представляє **СКО УПОДІБНЕННЯ ДО МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ** – 7 од. (1,9 %), до прикладу: «*Голос його бринів, як перервана струна:* йому, видно, важко було говорити.

Тактильний блок репрезентований на третьому місці в ієрархії сенсорних блоків. Але в досліджуваних МКС спостерігається суттєве переважання СКО в українській МКС. В англійській МКС представлено лише 10 од. (2,7 %) і лише 1 СКО, в українській МКС презентовано 38 од. (10,5 %) та 13 СКО. Розглянемо більш детально СКО, які сформувалися в обох МКС.

В англійській МКС сформовано лише **СКО ABSTRACT TOUCH** – 10 од. (2,7 %), до прикладу: «*This evening – sixteen hours at most had past by – she sat down, too full of sorrow to cry, but with a dull cold pain, which seemed to have pressed the youth and buoyancy out of her heart, never to return*» «Цього вечора минуло більше шістнадцяти годин – вона сіла з горем заплакати, але з протяжним холодним болем, який, здавалось, витискав молодість та життєрадісність з її серця, без повернення».

Як зазначено вище, в українській МКС представлено 13 СКО. Отже, з найбільшою кількістю текстових фрагментів виступає **СКО БУТИ ОХОПЛЕНИМ СУМОМ** – 15 од. (4,1 %), до прикладу: «Обняв сум та нудьга й генеральшину голову»

Смаковий блок. Результати дослідження емпіричного матеріалу показали, що в англійській МКС репрезентовано – 7 од. та 2 СКО в українській МКС – 5 од. та 2 СКО. Отже, в англійській МКС виявлено **СКО TASTE VARIETY** у кількості 5 од. (1,3 %), до прикладу: «*She is talking to me with her sweet voice*», «Вона заговорила до мене *солодким голосом*», в українській МКС сформована **СКО ДОКОРИ НА ВУСТАХ** – 4 од. (1,1 %), до прикладу: «Ще, може, трохи поскаржиться, ще трохи погомонить та й замре – *закостеніє з гіркими докорами на вустах!*

В англійській МКС емоційні стани в блоці *нюхового сприйняття* відсутні повністю. Таким чином, СКО не сформовані. Але на відміну від

англійської МКС, в українській МКС представлена одна **СКО ЗАПАХ ПРИЯЗНІ** – 1 од. (0,2 %), до прикладу: «Пістріли всякими кольорами ситці, шовкові саети блищали, м'які оксамити сизіли, червоніли, ціле море роблених квіток, як живі, *вабили носа понюхати*.

Представлений вище аналіз показав, що найбільш продуктивними сенсорними блоками виступають візуальний, аудіальний та тактильний. Також аналіз когнітивного прошарку показав, що метафоризація більш характерна для української МКС. Зокрема, були виявлені метафори, які функціонують в рамках когнітивного прошарку. Насамперед, важливо зауважити, що метафори вдалося згрупувати та дослідити в зіставному аспекті.

Розглянемо детально всі групи метафор з перцептивним компонентом:

- 1) співвіднесення з природними явищами (блискавка, дощ, сніг, зірки);
- 2) співвіднесення з зооморфним світом;
- 3) співвіднесення зі зброєю;
- 4) співвіднесення з музичними інструментами.

Розглянемо більш детально представлені тематичні групи метафор в англійській та українській МКС.

Перша група – співвіднесення з природними явищами. В англійській МКС варто виокремити **СКО ONE'S LOOK IS LIKENED TO NATURAL PHENOMENON** – 3 од. (1,8 %) до прикладу, «But if I were to go to them, and *they only looked at me coldly*. В українській МКС варто зазначити наступну **СКО УПОДІБНЕННЯ ПОГЛЯДУ ДО ПРИРОДНИХ ЯВИЩ** – 5 од. (1,3 %), до прикладу, «*Очі сіяють як зорі, – справді, кажуть, як зорі ті очі сіяли*».

Друга група відповідає співвіднесенню із зооморфним світом. В даному випадку, світогляд в англійській та українських МКС дещо розрізнений. Значна кількість зооморфних назв, частіше птахів, в англійській МКС асоціюється саме з чоловічим родом. До прикладу, **СКО ONE'S LOOK IS LIKENED TO BIRDS** – 2 од. (0,5 %), до прикладу, «*He rose and came towards me, and I saw his face all kindled, and his full falcon – eye flashing, and tenderness and passion in every lineament*».

Натомість, українська МКС представлена іншими символами, а саме: вовк, звір, кіт, миша, кролик, гадюка. **СКО УПОДІБНЕННЯ ПОГЛЯДУ ДО ТВАРИН** – 11 од. (3 %). Зокрема, приклад уподібнення погляду до вовка: «Кров прилила йому в голову; серце затіпалося; на виду зблід, а *очі світили як у вовка*».

Третя група представляє співвіднесення зі зброєю. В даному випадку є можливість виділити 2 підгрупи: стрілецька зброя та холодна

зброя. В порівнянні з англійською МКС, українська МКС переважає співвіднесенням з холодною зброєю. В англійській МКС представлена стрілецька зброя в **СКО ONE'S LOOK IS LIKENED TO WEAPON** – 6 од. (1,6 %), до прикладу, «*And shooting death-glances at all the servant girls who were worthy to be slain*». А в українській МКС репрезентована **СКО УПОДІБНЕННЯ ПОГЛЯДУ ДО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ** – 17 од. (4,7 %), до прикладу, «*Очі в нього, як гострі ножі, блищали*».

Четверта група – співвіднесення з музичними інструментами. Опрацювавши емпіричний матеріал в англійській та українській МКС, варто зазначити, що в англійській МКС відсутня представлена категорія. В українській МКС відбувається співвіднесення з бандурою, як одним із традиційних українських музичних інструментів. А саме, **СКО УПОДІБНЕННЯ ГОЛОСУ ДО МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ** – 7 од. (1,9 %), до прикладу, «*Тільки часом здригнеться од його грізного голосу, як струна на бандурі*».

Таким чином, дослідження когнітивного прошарку в двох досліджуваних мовних картинах світу дає підстави свідчити про те, що в рамках зіставного аспекту емпіричний корпус текстових фрагментів англійської мовної картини світу менший у зіставленні з українською. Отже, в українській мовній картині світу процеси метафоризації реалізовані у більшій мірі. Враховуючи основні канали отримання інформації з навколишнього середовища, то варто зазначити, що візуальний та аудіальний блоки представлені рівномірно, але тактильний блок показав нерівномірний характер реалізації. Зокрема, в англійській МКС представлено менше СКО. Смаковий блок у більшій мірі представлений в англійській МКС, а реалізація нюхового блоку спостерігається лише в українській МКС.

Перспективними є подальші дослідження у межах зазначеної проблематики із застосуванням різноманітного мовного та мовленнєвого матеріалу англійської, української та інших комунікативних спільнот, зокрема, на матеріалі різних типів дискурсу, лексикографічних джерел, паремійного та афористичного фонду, асоціативних та рецептивних експериментів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вишнякова Е. П. Категория сенсорности как основа языкового моделирования возможных миров в новелле Г. Уэллса «The Country of the Blind»: дисс. канд. филол. наук. Хабаровск, 2015. 231 с.
2. Нузбан О. В. Актуалізація концептів HARD/SOFT в сучасному англійському дискурсі: дис. канд. філол. наук. Чернівці, 2015. 254 с.

3. Попова З. Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М.: АСТ: Восток-Запад, 2010. 314 с.

4. Шафиков С. Г. Категории и концепты в лингвистике // Вопросы языкознания. 2007. № 2. С. 3–17.

5. Lakoff G. Metaphors We Live By / J. Lakoff, M. Johnson. Chicago: Chicago University Press, 1985. 242 p.

*Демчук Тетяна
Вінниця*

ТЕРМІНОЛОГІЯ КІНЕМАТОГРАФА ЯК ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток світової кіноіндустрії, постійне розширення й оновлення термінів цієї сфери передусім у межах англійської мови, а також нагальна потреба у впорядкуванні терміносистеми англійської фахової лексики сфери кіно зумовлює актуальність дослідження.

Об'єктом дослідження є термінологічні одиниці кінематографа у сучасній англійській мові.

Предметом дослідження є поліморфізм термінів кіномистецтва та поняття «термін» і «термінологія» сфери кіно.

Метою роботи є визначення структурного різновиду термінів кіномистецтва, а також визначення та аналіз понять «термін» та «термінологія» у сфері кіно.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Доцільним спершу вбачається розмежування понять «термін» та «термінологія». Визначення поняття «термін» є дуже дискусійним у сучасній лінгвістиці, тому єдиної точної його дефініції не існує. Однак, одним із загально визнаних його тлумачень є твердження І. С. Квітко про те, що термін є словом чи словесним комплексом, яке співвідноситься з поняттям певної галузі пізнання (науки, техніки), що, вступаючи у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами, утворюють разом з ними окрему замкнену систему, яка характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю [7].

Д. І. Ганич у своєму словнику лінгвістичних термінів надає більш узагальнене визначення поняттю термінологія: «Термінологія – система